

KONCERTEKRŐL

Malina János

**Duna Szimfonikus Zenekar
2023. - november 11.**

Festetics Palota

November 11-én a Festetics Palotában adott bérleti hangversenyt a *Duna Szimfonikus Zenekar*, „K & B klasszikus és barokk” címen. Operarészletek és hangszeres kompozíciók szerepeltek – azonos súllyal – a *Horváth Gábor* állandó karmester által vezényelt koncerten.

Az est programja kifejezetten arányos és mintaszerű volt: az első rész volt az operáé, amely néhány rövid hangszeres tétel, illetve egy divertimento mellett Händel, Vivaldi és Mozart operaáriáiból és duettjeiből válogatott; a második félidőt pedig egy-egy többtétéles barokk, illetve bécsi klasszikus kompozíció alkotta. A műsor megalkuvás nélkül értékes művekből építkezett, ám eközben bármiféle közönség számára vonzónak bizonyult.

Az első félidő Mozart-blokkal indult, s ebben az est két énekese, *Felszeghy Judit* és *Blaskovics László* – 18. századi kosztümben – két duettel mutatkozott be a *Titusz kegyelme* című operából. A két ellentétes karakterű – szerelmi, illetve összeesküvő – kettősben a szolista kitűnő összhangban, zenei és kifejezésbeli érzékenységgel, technikailag is kifogástalanul, stílusos énekéléssel mutatkoztak be; Felszeghy üde csengésű, hajlékony hangja és Blaskovics tartalmas és finoman árnyalható falzettja jól egészítette ki egymást. Mindkét duettnek volt sava-borsa, levegője. (A műsort ismertető *Zelinka Tamás* óvatosan „nadrágszerepekről” beszélt, noha a félidő folyamán Blaskovics által alakított négy karakter közül csak egy volt nadrágszerep a szó szoros értelmében, a másik hármat eredetileg

kasztrált énekesek szólaltatták meg; az egyiket maga Senesino, a kor egyik nagy sztárja. Persze érthető volt a moderátor tartózkodása, hiszen effajta szokásostól eltérő tartalmak terjesztéséért manapság igen könnyen befóliázhatják az embert...) A duetteket Mozart *Az álruhás kertészlány* című operájának nyitánya vezette be, és a K 136-os *D-dúr divertimento* követte. Ez utóbbi jó tempókkal, lendületes előadásban szólalt meg, bár talán egy csöppet motorikusan, az ideálisnál kevésbé plasztikus agogikai tagolásokkal. Az – eredetileg vonósnyeggessel történő előadásra szánt – darab felelgetős játéka pedig jobban érvényesültek volna, ha a két hegedűszólam távolabb helyezkedik el egymástól.

Mozartot követően Händel, illetve Vivaldi egy-egy operaáriáját hallhattuk Blaskovics Lászlótól, illetve Felszeghy Judittól; majd – egy nyúlfarknyi Händel-táncjátékát követően – ugyancsak tőle, a *Julius Caesar* című operából hangzott fel a címszereplő és Cleopatra csodaszép szerelmi duettje, a „Più amabile beltà”.

Blaskovicsnak kétségtelenül az első szám, az *Alcina* „Verdi prati” című áriája nyújtotta a legjobb lehetőséget a bemutatkozásra: szépen formált, nem egyszer szárnyaló dallamíveiben kibontakozhatott értékes hanganyaga, és pianói is kifejezőek voltak – egy-egy pillanatnyi intonációs megingása mindezen nemigen változtatott. „Agitata da due venti” című viharáriájában (Vivaldi: *Griselda*) Felszeghy ízelítőt adott koloratúr- és virtuóz képességeiről a nagy hangközugrások és a pergő skálák magabiztos eléneklésével. (A gyors menetek pontos szinkronitása inkább a vonósoknak okozott gondot egy-két esetben.)

Végül pedig a duettben a könnyed és játékos elemek meg az inkább ironikus hatású sóhajmotívumok színesítették a zenei képet.

A második félidő első darabja valójában csak válogatás volt: három tétel csendült fel Telemann furulyára és vonószekarra komponált *a-moll szvitjéből*, *Molnár Andrea* szólójával. Itt ismét feltétlen dicséretet érdemel a műsorválasztás: ezt a darabot inkább csak a furulyások meg az elkötelezett „earlymusicisták” ismerik és becsülik, pedig különlegesen ihletett, bájos, a maga műfajában a versenyt Bach h-moll szvitjével is felvető kompozícióról van szó. A nyitó Ouverture-ben tetszetek a „barokkos”, levegős pontozások és túlpontozások és a határozott dinamikai árnyalás; az „Air à l’italien”-ben jól érvényesült Telemann jellegzetes, választékos érzelmessége és a zene gesztikus fogantatása; bár a „szabályszerűen” felülről indított zenekari trillákban talán nem érvényesült kellően a disszonáns indítás barokkos érzete. A Réjouissance-ban pedig jól ragadták meg a zene fölényes, könnyed eleganciáját. Molnár Andrea élő, magabiztos, játéka, a zenekarral egyensúlyt tartani tudó és önmagában is világítóan szép furulyahangja pedig főszerepet játszott az előadásban.

A zárószámot, Haydn „Reggel” *szimfóniáját* a zenekar mintegy háromszor akkora létszámmal adta elő, mint amire Haydn eredetileg komponálta; ez az egyes hangszeres szólóira kihegyezett darabban meglehetősen eltolta az eredeti arányokat. Ezzel együtt a karakterek a maguk természetességében jelentek meg: gyöngyöző I. tételt, szellemes triót, kedvesen mozgalmas zárótételt hallottunk, és sok jó szóló-mozdulást. Ezek közül elsősorban a remek hegedűszólók és a IV. tétel

mozgékony, briliáns fuvola-futamai voltak emlékezetesek. Horváth Gábor pedig, mint az egész koncert folyamán, precíz és külsőségektől mentes vezényletével szolgálta a kitűnő összhatást.

Malina János

Kodály Filharmonikusok 2023. november 21.

Kölcsey Központ

November 21-én a debreceni Kölcsey Központ nagytermében „Bécsi klasszikusok” címmel adott hangversenyt a *Kodály Filharmonikusok* zenekara állandó karmestere, *Bényi Tibor* vezényletével. A műsoron Haydn 49., *f-moll* („*La passione*”) *szimfóniája*, a Mozart K 297b jegyzékszámú *sinfonia concertantéjaként* ismert kompozíció és Beethoven 1. *szimfóniája* szerepelt.

A hangverseny – talán a 100 éves zenekar Prima-díjának megünnepléseképpen – egy fúvósokra írt Purcell-fanfárral kezdődött, ahhoz csatlakozott a szimfónia kezdete. Bényi keze alatt – aki nemcsak karmester, de csellista és tapasztalt kamarazenei és zenekari pedagógus is – üdén, puhán szólalt meg a vonósok, tömören szólta a II. hegedűk mély trillamotívuma, és az indítások, lélegzetvételek is érzékenységről árulkodtak. Az egész zenekar finoman, koncentráltan játszott, és a tétel nem annyira tragikusra, mint inkább nyugodtra, rendíthetetlenre hangolt hullámverése elringatta a hallgatót.

Az az izgatott és szenvedélyes karakter, amelyet – elég felületes irodalmi párhuzamok nyomán – a „Sturm und Drang” kifejezéssel szoktak jellemezni a kor osztrák-német zenéjében, elsősorban a mű II. tételét jellemzi, és a disszonanciákban, elsősorban pedig a hatalmas, szertelen hangközúgrásokban nyilvánul meg. Kezdetben az összenyomás a maga csiszoltságával kissé talán túlságosan is lekerekítettnek tetszett, az akcentusok meg

egy csöppet visszafogottaknak; a tétel előrehaladtával azután egyre több volt a sav és a bors; legfeljebb a jókora ugrások maradtak némileg szenttelenek. A kulturált menüetlet követően a zárótétel, ha az izgalom helyett inkább a lendületesség jellemezte is, azért semmiképp sem volt érdektelen, és volt benne csipkelődés, játékosság.

A következő fő örömforrás a fúvós szólókvartett kitűnősége volt. Hadd írjam ide a nevüket: oboán *Bicskey Gábor*, klarinéton *Csonka László*, fagotton *Vitányi József* és kürtön *Héra András* játszott abban a darabban, amelyről egyébként nem tudható biztosan, hogy az eredetije Mozart elveszett, némileg eltérő hangszerelesű, Párizsban komponált *sinfonia concertantéja*-e. Mint ahogy az sem, hogy – amint pedig arról az egyébként kitűnő műsorközlő biztosította a közönséget – egyáltalán Mozart-műről van-e szó.

Természetesen a lényeg az, hogy a darab – ha nem mérhető is a pár évvel későbbi hegedű-brácsás, K 364-es *sinfonia concertanté*hoz – behízselő, kellemes zene, ráadásul hálás játszánivalóval szolgál a négy szólista számára. A zenekar kitűnő fúvósai pedig azzal hálálták meg a lehetőséget, hogy szép hangon, ragyogó játékkal, egymáshoz zeneileg tökéletesen alkalmazkodva és összeszesimulva, briliáns szólókkal játszották szólamukat, a Bényi által jól eltalált tempókkal, kifogástalan zenekari kísérettel.

Beethoven 1. *szimfóniája*, jóllehet nyelvezetén, hangján, stílusán Beethoven igen hamar továbblépett, a mai napig a legjátszottabb *szimfonikus* kezdek közé tartozik a zeneirodalomban, és jól beleillett a viszonylag korai művekből összeállított koncertprogramba. Méretei révén, és azáltal, hogy a legkésőbb keletkezett mű volt a hangverseny műsorában, a karmester érezhetően ezt a kompozíciót érezte a legnagyobb kihívásnak. Ha korábban

észleltünk is némi túlzott szabályosságot, legömbölyítettséget Bényi vezényletében, ezúttal már nem fogta vissza magát; a precizitás, a kontrolláltság mellett ezúttal igazán életteli is volt az előadás. A nyitótétel gyors részében jelen volt az életöröm, a játékosság, miközben a tétel formai és karakterbeli kiegyensúlyozottságára is figyelmet fordított a dirigens. Tetszetek a lassú tétel *haydnos* fordulatai, áttetsző hangzasképe, vontatottságtól mentes tempója is. A még menüettnék titulált következő tételnek Bényi egyértelműen *scherzo*-karaktert adott, sőt, előadásából felsejlettek a 8. *szimfónia* III. tételének széttörődedeztet, céljukat vesztett gesztusai is. A zárótételt bevezető, keresgélő-tétozó skálatörédek is igen kifejezőek voltak; maga a gyors rész pedig remek tempóban indult, és mindvégig könnyed és sziporkázó maradt, briliáns hatású gyors hegedű-skálamenetekkel, a kitűnő hangverseny méltó záróaktusként.

Malina János

Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara – 2023. november 23.

Művészetek Palotája –
Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem

A *Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara* az együttes fennállásának 170. évfordulójáról a november 23-án a MŰPÁ-ban rendezett „nagykoncerten” emlékezett meg. A műsor első, „hazai” félidejében *Madaras Gergely* vezényelte magyar szerzők kompozícióit; a második, „nemzetközi” részben olasz vendégkarmester, *Marco Comin* dirigálta Dvořák „*Újvilág*” *szimfóniáját* a zenekar élén.

A nyitó darab a névlegesen Erkel Ferenc, sejtetően azonban nagyobb részt fia, Erkel Gyula által komponált *Ünnepi nyitány* volt. Ez a műsorszám mindenesetre hallhatóvá tette, hogy a zenekar első kürtöse rendkívül puha, szép hangon fúj, s hogy általában jó állapotban van a zenekar.

A nyitányt ősbemutató követte. Vajda Gergely *Bolondmese – Scherzo zenekarra* című darabja afféle jutalomjáték a komponista által jól ismert együttes számára, bár éppen „scherzo” jellegének némileg ellentmond, hogy a darab elején a Székely keserves siratódallamának felismerhető töredékeit idézi fel a szerző. Utólag értesültünk csak a műsört ismertető *Becze Szilviától*, hogy Vajda Gergely Kodály-paródiának (is) szánta a darabot. Ha ezt előre tudjuk, úgy hallgatjuk... Az elvárásolt és groteszk pillanatokat egyaránt felidéző, kaleidoszkópszerű színességgel hangszerelt „mese” persze így is élvezetesnek bizonyult, sőt, mozgalmassága és képszerűsége vágyat gerjesztett a hallgatóban egy gyermek-mesebalett iránt, amelynek a *Bolondmese* a zenéje, és értelmezi a benne foglalt zenei eseményeket, beleértve a művet frappánsan lezáró Nagy Bummot. Talán egy napon ezt a balettet is megírja majd a színpad iránt amúgy is beható érdeklődést mutató Vajda Gergely.

A hangverseny újabb színvonalas, de közönségbarát kompozícióval, Dohnányi Ernő *Szimfonikus percek* című öttételes – mondjuk így – zenekari

szvitjével folytatódott; szervesen, hiszen azt a születésnapját ünneplő zenekar egy korábbi, 90 évvel ezelőtti jubileumára komponálta az akkori elnök-karnagy. A szerény cím mögött rejtőző szellemes, ötletes és hangulatos zenét az együttes Madaras Gergely egyszerre könnyed és robbanékony irányításával élvezetesen és csiszoltan adta elő. Érzéki szépséggel szólaltak meg a két lassú tételben is fontos szerephez jutó angolkürt-szólók, és az egymást váltó képeket, a tündéri könnyedségű capricciót, az esti pusztai idillt, a sétagaloppot és a szilaj, helyenként egzotikus ritmusú táncjelenetet egyaránt karakteresen formálta meg a zenekar. Érdekes asszociációkra adott alkalmat a cseleszta fontos kolorisztikus szerepe a variációs tételben, három évvel Bartók Zenéjének komponálása előtt...

A koncert második felében Marco Comin vette át Madaras Gergely helyét a karmesteri pulpituson. Hálás feladata az egész klasszikus-romantikus szimfónia-repertoár egyik legnépszerűbb darabjának elvezénylése volt. Ha a dinamikus lendület, a felszabadultság és az elegancia a karmesteri teljesítmény mércéje, akkor Comint kitűnő – és mindenképpen

rendkívül rutinos – dirigensnek kell tekintenünk. De az expresszivitásnak sincs híján, és bizonyos mértéktartás is jellemzi: Dvořák ihletett és invenciózus, az igazán bombasztikus megoldásokat legtöbbször sikeresen elkerülő darabját – az egészet tekintve – kifejezetten a szerző szellemében, a túlzásokat eltekintve interpretálta. A részleteknek azonban már nem mindenütt szentelt kellő figyelmet. Így a nyitótételben – helyesen – differenciált tempókat vett ugyan, de egyes, apróbb értékekben mozgó anyagok így is elsietettnek hatottak vagy éppen pontatlanul szólaltak meg. A koncert folyamán szinte mindvégig pontosan és összeszedetten játszó zenekar koncentrációja a szimfóniában itt-ott kihagyott – a második tételben például a rendezetlenül megszólaló nyitóakkord vagy a zárás előtti pillanatnyi fúvós-hamisság formájában –, Comin vélhető „nagyvonalúságának” jeleként. Más részletek, így az újabb angolkürt-szólók, a zárótételben a csellószólam vagy a szólófagott át-szellemülten éneklő megszólalásai viszont továbbra is figyelmet keltettek. A hangversenyt ráadásként egy szláv táncsal koronázták meg az előadók, ugyancsak Dvořáktól – minden tekintetben stílusosan és élvezetesen.

EGY RENDEZVÉNY, KÉT NÉZŐPONT

Concerto Budapest, 2023. november 25. Zeneakadémia

Fittler Katalin

A Concerto Budapest kétnapos csellófesztiválja több szempontból is megérdemelne a „krónikát”, jelent-s-jövőt tájékoztató beszámolót. Ebben ugyanis korántsem „csak” valamiféle – napjainkban divatos – maraton-rendezvényesorozatról van szó, hanem éppen a kínálat komplexitásából adódóan a hallgatnivalók olyan bőségkosaráról, amelyből érdemes mohón válogatni. Sőt, hallgatóként (haszonélvezőként) teljességre törekedően részesülni a többdimenziós kínálatból. Megannyi válogatási szempont egyenrangú érvényesülésére adott módot a kilenc rendezvény, amelyet érdemes volt folyamatosan végigkövetni. Tapasztalatból állíthatom: korántsem bizonyult fárasztónak. Legfeljebb egy-egy különleges élmény hatására merült fel teljesíthetetlen vágyként az idő kérlelhetetlen haladásának megállítása.

Ha a centralizált koncertszervezés korában sem valósulhatott meg maradéktalanul a rendezvények időpontjának és tematikájának „összehangolása”, nem csodálkozhatunk azon, hogy számos szervező munkájának eredménye

Kovács Ilona

A Concerto Budapest már évek óta rendez tematikus koncerteket. Több éves múlttal és nagy sikerrel fut például a tavaszoként megrendezett Mozart-nap (2024-ben is lesz!), mely a nagy bécsi klasszikus mester különféle műfajú alkotásából ad válogatást. Korábban volt már hangszert fókuszba állító sorozatok is: még a Covid idején a brácsa különböző arcait mutatták meg. Az idei évadban – november 25-én és 26-án – a csellót ünnevelték kétnapos fesztivál keretében a Zeneakadémián. Ahogy azt a sok

gyakran eredményez sajnálatos ütközéseket, nehéz választás elé állítva a lelkes érdeklődőt. Liszt Krisztus-oratóriuma például komoly konkurenciát jelenthetett a vasárnap esti zárókoncertnek – de ismét diadalmaskodott az élőzene hallgatás iránti elkötelezettség: nem lehetett panasz az érdeklődésre. A Csellőünnep kilenc koncertjének látogatottsága egyértelműen pozitív visszajelzés, ami remélhetőleg hozzájárul ahhoz, hogy a Concerto Budapest a továbbiakban is gondoskodjék ilyen (egy vagy több) teljes napos tematikus sorozatokról.

Más kérdés – és nem elhallgatandó –, hogy a szakmai érdeklődés hiánya ezúttal is szembevető volt. A zenetanároknak a tanítási időben „igazolt mulasztásként” elkönnyelhető távolmaradására ezúttal kevés mentséget lehet találni. Pedig bármiféle kreditpont-gyűjtő projektnél több haszonnal járt volna az élményszintű zeneirodalom ismereti „továbbképzés”. Egyéni és magánérdek összekapcsolására kínált lehetőséget az igényes műsorfolyam – inkább többé, mint kevésbé ismert szolisták közreműködésével. Aki akár csak egy hangversenyt meghallgatott, tanúsíthatja: korántsem volt túlzás ünnepnek titulálni a különleges, csupán méretében mini fesztivált. Amely a realizálódó siker mellett még hatásosabb akkor lehetett volna, ha az élmények-ismeretek tanulsága valamiképp visszakerül(hetett volna) a tapasztalatok hasznosításával, továbbadásával a zenei élet mindennapi gyakorlatába, a különböző oktatási szinteken.

Érdemes külön kiemelni: ezúttal valóban dokumentum-értékű a műsorfüzet, mert nem került sor műsorváltásokra, és ténylegesen a meghirdetett előadókat hallhattuk. Az is ritka lehetőség, hogy két napon belül (vagy akár egy napon) különböző funkcióban lépjen pódiumra sokoldalú művész. Mert más dolog tudni, hogy egyik-másik (egyre több) hangszeres vezénylésre is adja a fejét, és más élmény-szinten megtapasztalni, hogy hangszeresként is és karmesterként is helytáll valaki. A nyitókoncerten a Liszt Ferenc Kamarazenekarnak 2020 óta művészeti vezetőjeként is működő Várdai István ezzel az együttesel szólaltatta meg (karmester nélkül) Haydn két csellóversenyét. (A ráadásként adott Bach-tétellel pedig előlegezte a program egyik fontos pillérét...) A második koncerten a Solti teremben Perényi Miklóst és a Keller Quartettet (Keller András, Környei Zsófia – hegedű, Szűcs Máté – brácsa, Fenyő László – gordonka) köszönthettük – ők a későbbiekben még többször is pódiumra léptek. A harmadik hangverseny a Nemzeti Filharmonikusok két szolistával (Devich Gergely, Rohmann Ditta) és két karmesterrel (Maxim Rysanov, Somodari Péter) szerepeltek – az utóbbiakat később hangszeresként is hallhattuk (Rohmann Ditta is Bach-tételt adott ráadásként). Szombat este a Concerto Budapest partnereként, Keller András vezényletével elementáris élményt jelentett a program: Fenyő László szólójával Schumann csellóversenye, Somodari Péter szólójával Csajkovszkij népszerű opusza, a Változatok egy rokokó témára, majd Perényi Miklós szólójával Dvořák csellóversenye. Úgy tűnt, az élményekbe nem lehet belefáradni – nem kioltották egymás hatását, hanem mindegyre fogékonyabbá tették a befogadót. Sokak tapasztalata lehetett, hogy a zenehallgatás – jó esetben – korántsem passzív időtöltés.

Talán nem indokolatlan, ha részletesebb méltatás a vasárnap délelőtti hangversenynek jut, amelynek műsorán Brahms kettősversenye (Valeria Abramova – hegedű, Carlos Vidal Ballester – cselló) és Richard Strausstól a Don Quixote (Szűcs Máté – brácsa, Fenyő László – gordonka) szerepelt, a Concerto Budapest közreműködésével Bogányi Tibor, valamint Baráti Kristóf vezényletével. Ezt követően új helyszínként a Kupolatermet kereshettük fel, ahol a kisebb terem intim légkörében Bachtól további két

érdekes információt tartalmazó, szép kiállítású műsorfüzetben Keller András, a Concerto Budapest főzeneigazgatója megfogalmazta, Magyarország csellónagyhatalom, a kétnapos rendezvény bevallott célja pedig, hogy e tényre ráirányítsa a világ figyelmét. Úgy gondolom, hogy ez nagyszerűen sikerült is. Legszívesebben mind a kilenc koncertre beültem volna, mert mind egyik remek műsort kínált, remek előadókkal. Erre persze nem volt lehetőségem, de a fesztivál hangulatát az első nap zárókoncertjén is megtapasztalhattam. Az esten a romantika korának három ikonikus csellóversenye hangzott fel, Fenyő László, Somodari Péter és Perényi Miklós szólójával, a Concerto Budapest közreműködésével, Keller András vezényletével.

A szolisták közül talán Fenyő Lászlónak volt a legnehezebb dolga, abban a tekintetben mindenképp, hogy az általa megszólaltatott Schumann-concerto (op. 129) a másik kettőhöz képest nehezebben adja meg magát, nem annyira közönségkedvenc, és talán ezért nem is tartozik az életmű favoritjai közé. Nem különösebben csillogó és látványos, bár nagyon nehéz játszani valót ad a szóló csellónak, ráadásul meglehetősen sötét hangvételű, és talán ezért is lehet néhány helyen azt olvasni a műről, hogy a zeneszerző alkotói válsága, betegsége, sőt szellemi hanyatlásának jelei is megmutatkoznak benne. Erről persze szó sincs, Fenyő László pedig szuggesztív, elegáns játékkal mutatott rá a Schumann-versenymű értékeire. Vonzó természetességgel, nagyon oldottan és magas intenzitással csellózott. A darabban rejlő karakterek is kihangsúlyozottak voltak, talán csak a 2. tétel indításánál nem volt ez most nyilvánvaló. Pedig a Schumann zenéjére annyira jellemző rejtett üzenetek, szimbólumok egyike éppen a versenymű lassú tételének elején hallható: a szóló cselló egy – a zeneszerző eszköztárában Clara Schumann-t szimbolizáló – motívummal, egy lefelé

csellószvitet hallhattunk (a c-mollt Varga Tamás, az öthúros hangszerre komponált D-dürt Rohmann Ditta tolmácsolásában), majd kortárs-művet, a Budapesten mindhárom minőségében (zeneszerző, zongoraművész, karmester) bemutatkozott Thomas Adèstől a 2009-ben eredetileg is csellóra és zongorára írt *Lieux retrouvés* (Megtalált helyek) című darabot (Hartmann Domonkos – gordonka, Csabay Domonkos – zongora). Ezt követően a Nagyteremben Homoki Gábor (brácsa) és Varga Tamás (cselló) csatlakozott a Keller Quartethez Csajkovszkij d-moll vonósszextettjének előadásakor, majd Pendereckinek apparátusát tekintve is ritkaságnak számító *Concerto grosso*ja csendült fel. Ekkor ismét Rysanov vezényelte a Nemzeti Filharmonikusokat, szólistaként pedig Varga Tamást (e napon immár harmadik funkcióban!), Szabó Ildikót, valamint a *Concerto Budapest* zenekari művészt, Karasszon Esztert hallhattuk. Érdekes kamara-programmal kecsegtetett a Kupolateremben rendezett második est, amelynek különlegességét Bach híres *Chaconne*-jának két csellóra készített átíratja jelentette (sajnos, nem derült ki, kinek a szellemi terméke ez az átírat). A *Concerto Budapest* két művésze, Karasszon Eszter és Takács Ákos szólaltatta meg. E zenekar további két csellistája, Aranyos János és Migróczi Tamás pedig arra vállalkozott, hogy maguk között felosztva előadják a cselló-irodalom egyik sarkalatos mérföldkövét jelentő Szólószonátát Kodály Zoltántól. A műsort Temesvári Bence keretezte két hatásos karakterdarabbal (Dvořák: Az erdő csendje, Csajkovszkij: *Pezzo capriccioso*), Shin Miyota zongorakíséretével. Emlékezetes élményt jelentett a fesztivál záróeseménye is, amelynek műsora Beethoven D-dúr („Szellem”) zongoratriójával kezdődött (Keller András – hegedű, Bogányi Tibor – cselló, Bogányi Gergely – zongora), Elgar Csellóversenyével folytatódott (Kokas Dóra – cselló, *Concerto Budapest*, Rysanov vezényletével), majd a *Concerto Budapest* nyolc csellóművésze Arvo Pärt *Missa brevis*ét szólaltatta meg, befejezésül pedig Schönberg *Megdicsőült éj* című vonósszextettjével búcsúztunk a csellóvarázstól (a Keller Quartethez brácsásként a korábban vezénylő Rysanov, valamint Kokas Dóra társult).

Az utóbbi évtizedekben (kiváltképp a régi hangszerek iránt megnőtt érdeklődés idején, a historikus előadások rendszeresedésével) szinte divattá vált azonos művek különböző megszólaltatásainál az interpretációk „összehasonlítása”. A fesztivál során a rendkívül változatos program szinte lehetlenné tette a gordonkások (teljesítményének) az összehasonlítását, vagy valamiféle rangsorolási kísérletet. Annál inkább módot adott az érdeklődő hallgatónak arra, hogy próbálja észrevenni egy-egy művész gordonkajátékának „erősségeit”, sajátosságait. Pontosabban, annak megfigyelésére, hogy az adott kompozíció szépségének kiemeléséhez milyen technikai felkészültségbeli többlettel, az értő kottaolvasást bizonyítandó milyen zenei elképzelésekkel/megvalósításokkal járult hozzá. A hangzások sokszínűsége, az egyes stílusokon belül a hangszer specifikus lehetőségeinek a kiaknázása: a hallás differenciálására kínált egészen kivételes lehetőséget.

Visszatérve a vasárnap délelőtti hangversenyhez: további megfigyelési szempontokat kínált a két-szólistás kompozíciókban a szólisták egymáshoz való viszonya, valamint az „együttműködésük” a zenekarral és a karmesterrel. A két fiatal külföldi szólistának a szerepeltetéséhez az adhatott apropót, hogy mindketten a Kodály Zoltán Nemzetközi Zenei Verseny díjazottjai. Számukra értékes lehetőség lehetett ez a fellépés, fontos lépés azon az úton, amelyen ideálisan megvalósítják azt a komplex gyakorlatot, amelyben a biztos szólamtudás birtokában teljes jelenléttel tudnak részt venni a hangzás-egész kialakításában. Ezúttal a hegedűst érezhetően lekötötte a saját szólamának perfekt megvalósítására való törekvés. Csellista-partnere inkább tudatában volt annak, hogy a mű adott pillanatában milyen

hadjó kvintettel indít, erre válaszol a zenekari csellószólam vezetője, ami Schumannt személyesíti meg. Ennek tolmácsolása, kidomborítása most egy kissé háttérbe szorult. A versenymű egészének előadásával azonban kiváló, elmélyült és szuggesztív előadással ajándékozta meg hallgatóit Fenyő László.

Még a szünet előtt került sor Csajkovszkij versenyműnek tekinthető *Variációk egy rokokó témára* (op. 33) című kompozíciójának előadására, Somodari Péter szólójával. Somodari munkabírását jól mutatja, hogy az esti koncertet közvetlenül megelőző hangverseny egyik darabját ő vezényelte. (Persze, másik két kollégájáról is elmondhatjuk ugyanezt: Perényi Miklós az esti fellépése mellett az aznapi kora délutáni hangversenyen eljátszott egy teljes Bach-szvitet (BWV 1108), és Schubert C-dúr vonósötösének (D. 956) egyik szólamát is, Fenyő László pedig a vasárnap délelőtti matinén személyesítette meg csellójával R. Strauss *Don Quixote*jában (op. 35) a címszereplőt.) A Schumann-koncerttel ellentétben Csajkovszkij darabja igazi csillogó, virtuóz kompozíció, amit Somodari maximálisan ki is használt. Bár kottából játszott, ez kicsit sem akadályozta abban, hogy makulátlan technikai kidolgozottsággal, pontosan, árnyaltan interpretálja az egyre bonyolultabbá, egyre szövevényesebbé váló variációkat. Játéka egyáltalán nem volt hatásadás, ugyanakkor a kifogástalan hangszeres virtuozitása méltán váltott ki lelkes vastapsot.

A szünet után következett Dvořák h-moll csellóversenye (op. 104), Perényi Miklós szólójával. Nem kétséges, ezzel a produkcióval a *primus inter pares* lépett a Zeneakadémia színpadára. Nemcsak saját jogán, a fellépésével, hanem azzal is, hogy a kétnapos Csellóünnep immár tekintélyes nemzetközi karriert felmutató közreműködő-szólistái közül többen a tanítványai voltak a Zeneakadémián. A Mester játszott

szerepet játszik a szólama. Richard Strauss kettősverseny-igényű kompozíciója a műfaját tekintve szimfonikus költemény – mégis indokolt a némi képp versenymű-szerű ültetési rend: a csellista a szólista helyét foglalta el, a szólóbrácsás pedig a zenekarban a szólamvezetőt, így módon a két szólista számára könnyű a szemkontaktus kialakítása (kommunikáció), miközben állandóan szerves részei az összhatásnak. Ezúttal teljes fényében pompázott a Richard Strauss-i hangszerelési remekelés – remek hárfá-szólót is hallottunk, és a zenekari szólóállásokban gazdag partitúrának a kamarazenei érzékenységre életre keltése a legjobb bizonyítványt állította ki a zenekari tagok zenei-technikai felkészültségéről. A két művet aligha illenék összehasonlítani a tekintetben, hogy gordonkaművész illetve hegedűművész volt ezúttal a karmester. A repertoár-közeli Brahms-mű esetében legfeljebb azt nehezményezhetjük, hogy a zenekar dinamikai szintjei némiképp „teraszosak” voltak, tehát, a tutti-állások mintegy „önmagukért beszéltek”, nem mindig érzékeny folyamatot alkotva az előzményekkel. Talán része volt ebben annak is, hogy Bogányi Tibor animáló irányítása túlzott lelkesedésre inspirálta a játékosokat. Baráti Kristóf a „stabil” (stabilan álló) karmesterek közé tartozik, aki a kézmozdulataival vonzza a figyelmet. Legtöbb instrukcióját alkar-mozdulatokkal adja – amikor teljes karját használja, megkülönböztetett hatást ér el. A Strauss-mű elementáris hatású volt: láttató erejű, ugyanakkor karakter-gazdagságával a variációk során mintegy epizódokból álló történet folyamatát is életre keltette.

Egyszeri vagy többszöri szerepléssel alaposan kivette részét e komplex élmény-folyamatból valamennyi közreműködő. A gordonkás kiválóságok sorában ki-ki új kedvenceket gyűjthetett be magának. Élményekben, tapasztalatokban és tudás szempontjából is gazdagító két napot éltünk meg. Olyanokat, amelyeknek köszönhetően talán kicsit másképp fog folytatódni kinek-kinek a zenéhez, a zenéléshez és a zenehallgatáshoz való viszonya. Mondhatni, a személyiségfejlesztés tekintetében is gazdagította a résztvevőket ez a fesztivál. Része van ebben Körner Tamásnak is, akit jó érzéssel kértek fel „házigazdának”. S miközben ő a saját élményeinek felidézésével (is) fűszerezte bevezetőit, nekem is bevillant egy korábbi szép cselló-emlékem: 2018-ban hallottam először Budapesten Somodari Pétert, és pedig Mihály András Csellóversenyének szólójaként. Körner Tamás különböző országokban készült, tanulságos toplista-tapasztalatokat is megosztott. Arra kellett gondolnom: ugyan hol értesülhetne (akár magyar, akár külföldi) hallgató a magyar zenei termésről, ha nem nálunk, idehaza – de előadások hiányában még csak tudomása sem lehet lappangó kincseinkről...

tehát, akinek minden megmozdulását, minden gesztusát, minden vonóhúzását és vibratóját tanítani lehetne. Perényi mindig is a kottát – és vele a szerző szándékát – tartja elsődlegesnek, de nem csupán a kottafejeket játssza le. A játékából áradó személyes kisugárzás az, ami kivételesen teszi interpretációját, és a közönség végtelenül szerencsésnek érezheti magát, hogy abban a kegyben részesülhet, hogy hallhatja a játékát. Most is ez történt. Láthatóan másik dimenzióba került, mikor csellózott, ám ez egyáltalán nem hátráltatta abban, hogy zenésztársaira is figyeljen. Ennek köszönhetően pedig számos finoman megmunkált kamarazenei részletnek is örülhettünk. Perényi örökifjú habitusára és végtelen zeneszeretetére jellemző – valamint a közönségnek tett gesztusként értelmezhető –, hogy a fárasztó, ám minden bizonynyal örömteli muzsikálással telt nap után még két Bach-tételt is eljátszott az ünneplő közönségnek.

Végül elismerést érdemelnek a zenekari muzsikusok is, akik most három versenymű kísérésében játszottak fontos szerepet. A „kíséret” azonban mindhárom koncertóban inkább egyenrangú párbeszédet jelentett a szólóhangszer és a zenekar között, melyet a legnagyobb odafigyeléssel és odaadással teljesített Keller András és a Concerto Budapest.

Malina János

Rádiózenekar

2023. november 27.

Zeneakadémia

A Rádiózenekar november 27-i, zeneakadémiai bérleti hangversenyén Héja Domonkos dirigált az együttes élén egy bécsi klasszikus-korromantikus programot. A műsor Beethoven *Coriolan nyitányával* indult, igen szuggesztív, szenvedélyes hangütéssel, majd behízelgő

dallamformálással. Utána a koncert kétségkívül legemlékezetesebb élményét hozó műsorszám, Mozart K 482-es *Esz-dúr zongoraversenye* következett Szokolay Ádám szólójával.

Szokolay nagyjából annyi idős ma, amennyi Mozart volt ennek a koncertjének komponálásakor. Zongorázását hallgatva az ember hajlamos eljátszani a gondolattal, hogy – a hangszerek karakterének jelentős eltérése ellenére – ez a filigrán

fiatalember, aki olyan odaadó gesztussal hajlik a klaviatúra fölé (mellesleg kissé Glenn Gouldra is emlékeztetve) valamiképpen a szerző megtestesülése, s a vele való bensőséges kapcsolatból meríti az ihletet ahhoz a rendkívül intenzív kisugárzáshoz, amely finom és filigrán játékából a hallgató felé árad. Szokolay tündéri könnyedségű játéka ugyanis minden, csak nem erőtlen – varázslatos ereje a billentésmódban rejlik, amely a visszafogott dinamika és

az alapvető simaság ellenére lebilincsel. Az impozáns kadenciában pedig Szokolay – továbbra sem lépve ki a szigorú mértéktartás keretei közül – megmutatta: zongorázása erőt is tud sugározni, a harmonikus és elegáns módján.

Mindehhez a zenekar homogén összhangzással, pasztell- és gyöngyház fénnyel járult hozzá. A borús c-mollban komponált Andante tételben (a három hónappal későbbi c-moll zongoraverseny előszelében?) a zenekar borongósabb színekre váltott, és Héja biztos kézzel emelte ki a zokogásszerű sforzandókat, amelyek viszont a vonós szinfonia concertante hasonló effektusaira utaltak vissza. Szépen formálták meg a szólóhangszer és a zenekar bensőséges párbeszédét, és ebben a sötétebb atmoszférában vált jól érzékelhetővé, hogy Szokolay Ádám nemcsak a figurációkban gazdag felső szólamot, de a basszust is étellel tudja megtölteni. A zárótételben pedig jelentőségteljesen és szenvedéllyel szólalt meg az egész kompozíció súlypontját – a két moll koncert között – a mélyebb mondanivaló felé eltoló lassú rész, és igen pregnánsan, nagy retorikai erővel formálták meg a gyors rész visszatérését előkészítő ütemeket.

A hangverseny második felében Schumann 4. szimfóniáját játszotta a zenekar. Héja világos és jól átgondolt koncepcióval rendelkezik a műről, és elképzeléseit határozottan és a zenekarral közeli kontaktust kialakítva tudta érvényre juttatni. Hórihorgas alakja, hosszú végtagjainak széles gesztusai a Mahler vezényletéséről készült, mozgóképszerűen kifejező rajzokat juttatták eszembe – amazt a maga dinamikájában már legfeljebb elképzelni tudjuk, de Héja Domonkos vezényletésének láttán is készséggel elismerjük, hogy a mozgás és a zene erőteljes hatása szervező összefügg egymással.

Sejtelmesen kigyóztak elő a zenekari szólamok a lassú bevezetésben, és

ebből az „öskáoszából” egy áramütés erejével robbant elő a főrész. Hatasos, festői és gyors „színváltás” vezetett a végtelen legatóban továbbhőpölygő lassú tétel kezdetéhez. Hasonlóképpen kitűnő dramaturgiai érzéssel szólalt meg a gyászinduló karakterű középrész. Az életteli scherzo után a finalénak az I. tétel emléket felidéző lassú bevezetését Héjaék különlegesen intenzív, szinte félelmetes misterioso karakterrel játszották, hogy azután annál ujjongóbb hangon törhessen felszínre a kései, lassan elboruló Schumann egyik utolsó kitarulkózó, bizakodó megnyilvánulása.

Malina János

Liszt Ferenc Kamarazenekar – 2023. december 3.

Zeneakadémia

Úgy volt, hogy az osztrák születésű klarinétos Ottensamer-testvérpár két tagja közül a fiatalabbik, a Berliini Filharmonikusok szólóklarinétosa, *Andreas* fogja dirigálni a *Liszt Ferenc Kamarazenekar* (művészeti vezető: *Várdai István*, koncertmester: *Tfirst Péter*) december 3-i zeneakadémiai hangversenyét, és azon belül – Weber *Esz-dúr klarinétversenyének* szólistájaként – a bátyját, *Danielt*, a Bécsi Filharmonikusok szólóklarinétosát is. Daniel Ottensamer azonban sajnos megbetegedett, és helyére *Andreas Ottensamer* berlini szólamtársa, *Matic Kuder* ugrott be. A versenymű előadóját így ha nem is a saját öccse, de a saját szólamvezetője vezényelte ezen az estén.

A koncert annyiban is kivételes volt, hogy mindvégig egy kibővített Liszt Ferenc Kamarazenekart hallottunk. Ez ebben az esetben nem (csak) a fúvósokkal történő szükség szerinti kiegészítést jelenti, hanem annak is köszönhető, hogy a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemmel közös Mesterjáték projekt keretében ezen a koncerten az alapzenekarhoz tapasztalt zenekari zenészek és tehetséges hallgatók csatlakoztak,

a három előadott darabban egyre növekvő számban. A műsor ugyanis fordított időrendi sorrendet követett, de egyre nagyobb zenekart igényelt.

A nyitószám Stravinsky 1946-os vonószekari darabja, a *Concerto in D* volt. Bevallom, ez a műsorszám gyakorolta rám a leghalványabb benyomást. Minden megbízhatóan megszólalt, de az érezhető volt a produkción, hogy Ottensamer csupán néhány éve kísérletezik vezénylessel. Nyilvánvaló, hogy kitűnő zenésről van szó, de hát ez a karmesteri pódiumon nem elég az üdvösséghez: az igazi szuggesztivitás, a zenei gesztusok feszültsége, pregnáns megformálása hiányzott ebből a vezényletből. A dirigens hatalmas, marionett-szerű mozdulatai kellő rendet tartottak, de nem inspirálták eléggé a játékosokat. Legkevésbé a kemény hangzású nyitótétel nyitját sikerült meglelnie Ottensamernek; a lassú tételnek már inkább volt határozott karaktere. De azért mind a három tétel hagyott valamelyes hiányérzetet maga után.

Weber klarinétos szerzeményeinek tündéri és kecses hangvétele megkönnyíti az előadók dolgát annyiban, hogy folyékonyan és elbűvölően gördül előre, s ragadja magával a zenészeket is. Ha a karmester nem eléggé jelentékeny, akkor segít a zenekar kiemelkedő játékkultúrája és a szólista muzikalitása. *Matic Kuder* klarinét-hangja talán nem olyan nemes szépségű, mint a legeslegjobbaké, de ízléssel zenél, remek legato íveket rajzol, és egy vagy két igen magas hangtól eltekintve technikája is briliánsnak bizonyult; legfőképpen pedig megvolt játékában a weberi könnyedség. A tempók, karakterek ezúttal is rendben voltak, és szépen megszólalt a lassú tételben a szólóhangszer és a zenekar – átmenetileg – drámai dialógusa. Éltek a zárótétel szinkópái is, bár

ezúttal mintha a zene spontán, örömteli jellege hiányzott volna a karmester palettájáról.

Az egyre bővülő zenekar és a karmester dicséretére legyen mondva, hogy a koncert legélményszerűbb részének a zárószám, az est legnagyobb súlyú kompozíciója, Beethoven 2. szimfóniája bizonyult. Az első tételben már a gyors rész meggyőzően, lendületesen indult, s kellemes meglepetést jelentett az előadás addig nem hallott temperamentuma, a fokozás életteliége: ezek itt atmoszférát tudtak teremteni. A lassú tétel azután megint halványabbra sikerült: kevésbé voltak markánsak a dinamikai ellentétek, s ez a legnagyobb együttes nem is csiszolódott minden tekintetben teljesen össze, miközben a „kemény mag” minősége azért meghatározó volt.

A scherzóban ismét éltek az akcentusok, viszont itt a főrész tempója túlhajtottan hatott, és elvesztek vagy éppen nem voltak teljesen szinkronban az apró részletek. A zárótétel alaptempója viszont egészen biztosan túlzott volt, és ez azonnal járt, hogy nem volt átélhető a zenei poén: egymásra bukott a nyitó tüszentes vagy csuklás és a rá felelő zenei gesztus. A későbbiekben azonban kárpótolt ezért a kissé frivol kezdést ellensúlyozó, komoly-melodikus anyagok melegséggel áthatott, érzelmektől fűtött megszólaltatása.

Malina János

Nemzeti Filharmonikus Zenekar – 2023. december 7.

Művészetek Palotája –
Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem

„A zongora ifjú virtuóza” címet viselte a *Nemzeti Filharmonikus Zenekar* Kocsis-bérletsorozatának első hangversenye, amelyet a MŰPÁ-ban rendeztek december 7-én. A koncert arculatát két orosz vendégművész: a karmester, *Alevtina Ioffe* és a zongorista *Alekszander Malofeev* határozta meg. A pályája

csúcán álló Ioffe, aki főállásban a moszkvai zenés gyermekszínház zeneigazgatója, elsősorban operakarmesterként a világ számos zenés színházának gyakori vendége; a 22. évét pár hete betöltő, jelenleg Berlinben élő Malofeev pedig, már gyermekfejjel elnyert, értékes versenygyőzelmek után ezekben az években hódítja meg egymás után a világ nagy hangversenytermeit. Ez a mostani koncert is egyhetes osztrák–német–görög koncertturnéra indult összes szereplőjével együtt.

A hangverseny szimmetrikus felépítésű „magyar–szláv” programját két 21. századi szimfonikus alkotás: egy-egy színpadi mű zenéjéből összeállított szvit keretezte. A nyitószám szerencsés kézzel végzett válogatás volt Prokofjev két *Rómeó és Júlia*-balettszvitjének tételeiből; a második rész zárószáma pedig Bartók *A csodálatos mandarin szvitje*. A közbülső műsorszámokban működött közre Alekszander Malofeev: a szünet előtt Liszt *Haláltánc*a zenekarkíséretes változatának, a második félidő elején pedig *Chopin Grande polonaise brillante*-jének (és az azt bevezető *Andante spianato*-nak) a zongoraszólamát adta elő.

A koncert nem is kezdődhetett volna meggyőzőbben, mint a Prokofjev-szvit energikus, rendkívül színes-változatos, ugyanakkor kifinomult megoldásokban, meghitt pillanatokban is bővelkedő előadásával. A darab nemcsak a zenekar számára szolgált jó alkalmalmmal kitűnő felkészültségének, állapotának és koncentrálóképességének demonstrálására, de a karmesternő számára is ideális anyag volt a bemutatkozásra. Ioffe határozott, erőt sugárzó, mégsem erőszakos vezénylese, a karakterek plasztikus megformálása (a két kéz – talán karvezető korszakából megmaradt – gyakori szimmetrikus mozgása ellenére),

a precizitás és – a belépések konzekvens jelzése révén – a zenekari játékosokkal szembeni előzékenység mind előnyös tulajdonságnak bizonyult a Prokofjev-zene izgalmas megjelenítésében. A mű frappáns és szellemes mozzanatai éppen olyan közvetlen életszerűséggel szólaltak meg, mint a tragikus pillanatokot jelző kegyetlen timpani-ütések. S nem hallgathattunk *Kántor Balázs* költői szépségű csellósólójáról sem.

A Haláltánc előadása során szükségszerűen az ifjú szólista került figyelmünk középpontjába. Azt hiszem, néhány taktus után mindenki Alekszander Malofeev rendkívüli személyes kisugárzásának hatása alá került: a zene apokaliptikus víziója ijesztő erővel szólalt meg ujjai alatt, egészen a négyzeres fortissimóig, amelyek egyébként nem valamiféle tehetetlen súlynak a billentyűkre zuhanásaként, hanem valamilyen rugalmas, fiatalos erő nélkül, kvázi staccato visszapattanásaként hatottak. Malofeev a darab folyamán még fokozni is tudta a drámai feszültséget; ugyanakkor a Dies irae-variációsorozat meditatívabb szakaszaiban is fenntartotta a zene kohézióját.

Ez a kohézió azután valamelyest veszített intenzitásából a Chopin-darabban, különösen a bevezető, zenekari kíséret nélküli szakaszában: mintha a zene simasága (*spianato*), hajlékonysága nem inspirálta volna a szólistát a koncentrációnak ugyanarra a magas fokára, mint Liszt *infernális* zenéje. A *Grande polonaise*-ben a zenekar tömör és impresszív megszólalása azonban egy csapásra ismét élettélivé és briliánsá varázsolta Malofeev játékát is; s a tételben mindvégig együtt lélegzett egymással – mind az agogika és tagolás, mind pedig a finom érzelmi váltások tekintetében – szólista és együttes.

A közönség által kikövetelt ráadás viszont éppenséggel nem valamilyen bravúrdarab volt, hanem Szkrjabin op. 9-es balkezes *Pre-lűdje*, egy melankolikus, befelé forduló miniatűr.

A Mandarin-szvit imponáló zenekari teljesítményt hozott, ragyogó fafúvós-szólókkal, érzékenyen kiegyensúlyozott zenekari hangzásokkal. Alevtina Ioffe kontrasztokban gazdag, erősen képszerű előadásra törekedett, és vezénylése is bővelkedett differenciált eszközökben. Mindennek az eredménye egy izgalmas, drámai hatású, bár talán mégsem elsőprő erejű interpretáció volt. Ráadásra mindenesetre itt is szükség volt, s a kitűnő hangulatú zárásról Brahms ízesen eljátszott 5. *magyar tánc* gondoskodott.

Malina János

Danubia Zenekar – 2023. december 9.

BMC

December 9-én, a *Danubia Zenekar* Dohnányi-sorozatának utolsó hangversenyén a zeneszerző 1949 utáni, Amerikában komponált műveiből hallhatott válogatást a BMC közönsége. Szóló- és kamaraművek és zenekari kompozíciók egyaránt megszólaltak; kakukktojásként pedig az 1912-ben írt, op. 23-as *Három zongoradarab* is szerepelt a programban. Miután Dohnányi Amerikában (pedagógiai célú zongoraetűdöktől eltekintve) mindössze hat művet alkotott, elmondható, hogy az *Eckhardt Gábor* élvezetes ismertetőivel színesített koncerten az oeuvre ott keletkezett részének a fele hallható volt ezen a koncerten.

Dohnányi II. világháború utáni megpróbáltatásainak és amerikai életviszonyainak ismertetése után a tulajdonképpeni program a *Balogh Ádám* által eljátszott *Három zongoradarab*bal kezdődött. A kis- és indiszponált hangszer által kedvezőtlenül befolyásolt előadásból

– de a darabok közül is – a harmadik tétel, a „Capriccio” bizonyult a leghatásosabbnak: ebben a fiatal zongorista magabiztosan gyűrte le a Liszt által inspirált, bravúros kompozíció nehézségeit.

Ezután *Duleba Livia* játszotta el Dohnányi utolsó két művét (megint eltekintve egy instruktív zongoraetűd-sorozattól). Ez két fuvaladarabot jelent, amelyeket op. 48-as szám alatt foglalt össze: az első szám az 1958-ban írt, zongorakíséretes „Aria”, a második pedig a következő évben keletkezett „Passacaglia” szólófuvalára. Duleba Livia a második számmal kezdett, miután Eckhardt Gábor elmagyarázta a mű furcsaságait. Egy olyan variáció-sorozatról van ugyanis szó, amelynek rövid témája egy mind a tizenkét félhangot tartalmazó „reihével” kezdődik. Az idézőjelet az értelemben dodekafon ugyan, ugyanakkor nyíltan dacol azzal az alapvető szabállyal, hogy a sor egymást követő hangjai nem alkothatnak dúr vagy moll hármashangzatot, illetve, általában, nem kelthetik a tonalitás érzetét. Dohnányi, nyilvánvalóan játékos, sőt csúfondáros célzattal, még rá is tesz egy lapáttal, amikor az a-mollra utaló első öt hangos motívumot szó szerint megismétli egy hanggal mélyebben, g-mollban is, ugyan-csak teljesen szabálysértő módon.

Ebből az ál-dodekafon témából kiindulva azután, briliáns zeneszerzői tudásával könnyedén komponál olyan karakterű variációkat, amilyeneket csak akar, hol atonalis, hol folyton moduláló, hol megvilágos a tonalitású szakaszokkal. És nincs nyoma erőlködésnek: helyenként olyan gazdag-kitárulkozó a zene, hogy már-már Schubert Elszáradt virágok-variációinak közepén érezzük magunkat.

Mindezt az elbűvölően játékos-szellemes zeneszerzői búcsút Duleba Livia imponáló

biztonsággal és könnyedséggel adta elő, és eközben érzékeltetni tudta, hogy az utolsó variációk nem csupán technikailag a legmegtűnőbbek, de érzelmileg is tetőpontjára juttatják ezt a szeretnivaló művet.

Az Aria, amelyben Balogh Ádám kísérte a szólistát, az előbbinél talán konvencionálisabb, de vonzó, franciás hangvételi, elegáns kompozíció. Duleba Livia itt első-sorban hajlékony legatóival, hangjának gömbölyűségével, játéknak lekerekítettségével aratott megérdemelt tetszést.

Maga a Danubia Zenekar azután a koncert második felében lépett a pódiumra. Két felkérésre komponált művet adtak elő, amelyekkel Dohnányi hosszasan birkózott. Közülük az első, az 1952-es, hárfára és zenekarra írt, op. 45-ös *Concertino* a jelentékenyebb. Ebben a háromtételű, bár szabályos versenyműnek nem nevezhető darabban *Papp Timea* szólaltatta meg a szólóhangszert. Az álmódosító, lírai nyitótételből, a kedves és szellemes scherzóból és a három közül érzelmileg a legbensőségesebb lassú zárotételből álló concertino Hámori Máté vezényletével meggyőzően és érzékletesen szólalt meg Papp Timea zeneileg érzékeny és technika- ilag precíz közreműködésével.

A zárószám az 1953-as *Amerikai rapszódia* (op. 47) volt. Ez afféle jutalomjátéknak hatott minden szempontból: Dohnányi itt látható élvezettel próbálgatja (imitálja? parodizálja?) a Copland- vagy Grofé-féle, nagyon amerikai nagyzenekari művek hatalmas lélegzetét, tágas képeit és átszellemült érzelmességét, nem kevés sikerrel. Emellett filmzene- és burleszkszerű elemekben, valamint feltűnően dallamos rézfúvós szólókban is bővelkedik ez a játékos kedvű darab, amelynek előadását a zenekar és karmestere, no meg a közönség is láthatóan nagyon élvezte.

Kovács Ilona

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara és Énekkara

2023. december 19. –
Művészetek Palotája,
Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem

Ahogy egy ember életében, úgy egy zenekar működésében is nagy esemény nyolcvan évet megérni és megélni. A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara 2023-ban ünnepelhette fennállásának 80. évfordulóját. A zenekart Dohnányi Ernő hívta életre 1943-ban, azóta sok sikert és olykor – főleg financiaiális – hullámvölgyet is megért. A Magyar Rádió többi zenei együttesével karöltve mára vitathatatlanul Magyarország hangversenyéletének meghatározó szereplőjévé vált a zenekar. Ahogy az ünnepi beszédek egyikében is elhangzott, Vásáry Tamásnak – az MRME elnök-karmesterének és tiszteletbeli örökös főzeneigazgatójának – múlhatatlan érdemei vannak a tekintetben, hogy a zenekar a csúcspontot ostromolja. Az ünnepi esten felhangzó első művet is Vásáry vezényelte, méghozzá Liszt Ferenc *Les Préludes* (S. 97) című szimfonikus költeményét, a legelső koncertre emlékezve, melynek műsorán szintén szerepelt a mű. A zenekar – az általában megszokott ülésrendjétől eltérően – másfajta hangszerelhelyezést mutatott, ezzel is bizonyította a mindenkori megújulás és alkalmazkodás képességét. A nagybőgők például a hagyományos jobboldal helyett ezúttal az első hegedűk mögött, a baloldalon foglaltak helyet, a csellók közepén, a karmester előtt, a brácsa és a második hegedű a karmester jobbán, a rezek pedig nem egy tömbben, hanem szinte egy sorban a baloldaltól a jobboldalig nyúltak. A sokszor hallott kompozíció így egészen más arcát mutatta meg. A csellók szólója például sokkal hatásosabb lett és nagyobb figyelmet kapott, mert a hangzás mellett a vizuális élmény is sokkal intenzívebb volt. Vásáry kotta nélkül dirigált, a tőle

megszokott visszafogott mozdulatokkal. Az egész zenekar segítette őt, mindenki rendkívüli figyelemmel játszott, ami nem volt akadálya annak, hogy a mű emocionális töltete kibontakozzon és a kis témamotívum metamorfózisa megvalósuljon. Az érzelmi hőfok emelkedése a karmester mozdulataiban vizuálisan is meglátszott, a darab végéhez közeledve Vásáry szinte a zenekar fölé emelkedett, mintha a zene hatására elfeledte volna saját kilenc évtizedének minden fizikális nehézségét. Ezért mindenképpen különleges volt ez az interpretáció.

Különleges volt a szünet előtti második műsorszám, Felix Mendelssohn-Bartholdy igen ritkán hallható 42. zsolttára (op. 42) is, melynek előadásában a jubiláló zenekarhoz a Magyar Rádió Énekkara is csatlakozott (karigazgató: Pad Zoltán). Már a kortársak – köztük Robert Schumann – is szuperlatívuszokkal illették kollégájuk alkotását, ezt az előadást hallva pedig végig ott motoszkált bennem a kérdés, hogy vajon miért nem hallhatjuk e művet gyakrabban. Ezúttal Kovács János, az együttes állandó karmestere állt a pulpituson. Rövid bevezető szakasszal indult a darab, mely funkcióját tekintve éppúgy függőmotívumként szolgált, mint amit például Mendelssohn *Szentivánéji álom* című kísérőzenéjének nyitányából is jól ismerünk. Az érzékenyen formált, néhány ütemes hangszeres introdukciónak aztán feltárult a mű megannyi szépsége. Belépett a kórus, és már első megszólalásakor világossá vált, hogy Friedrich Zelter, Mendelssohn tanára alaposan megismertette ifjú tanítványát a barokk mesterekkel, legfőképpen J. S. Bach kórusmuzsikájával. Ebben, és a többi énekkari tételben is egy remekül felkészült énekkar mutatta meg magát. A 2. tételben Pasztircsák Polina szólóáriáját hallhattuk. Az énekszóló intenzív párbeszédet folytatott az oboával, párosuk pedig érzékenyen közvetítette a szöveg áhítatát. A

szóló-kórus dialógusok váltakozása után az utolsó előtti tételben még négy énekkari művész (Orosz Balázs és Ress Tamás – tenor, Horváth Csaba és Tóth Péter – basszus) is csatlakozott az énekesnőhöz, kvintettjük pedig éteri szépségekbe emelte az előadást. Kovács János remekül összefogta a művet és a tőle megszokott biztonsággal és igénynyel irányította a kórus-zenekarszolisták hármását.

A hangverseny második részét egyetlen mű, Richard Strauss *Hősi élet* (op. 40) című szimfonikus költeménye töltötte ki. A sok nagyszerűen eljátszott szólóval, az érzékeny kamarazenei állások pontos, ugyanakkor érzékeny kivitelezésével sziporkázott a zenekar. A koncert első feléhez képest létszámában látványosan megnövekedett együttesrel erőteljes zenekari színekert kevert ki a Rádiózenekar vezető karmestere, Riccardo Frizza. Olykor több más Strauss-alkotás allúzióját véltük felfedezni, például a *Till Eulenspiegel* főszereplőjének pimaszságára figyelhetünk fel a fűvívóknak köszönhetően. Azonban nemcsak korábbi Strauss-darabok képzeletbeli figurái, hanem a valós életből vett szereplők is megjelentek, például a zeneszerző feleségének (a képzeletbeli hős társának) portréja, mivel e mű sajátos életrajzi vallomás is egyben. Az egyes szakaszokban hegedűversennyé változott szimfonikus költemény szólóját a koncertmester, Oláh Vilmos játszotta – kiválóan, remekül formálva egy szeszélyes, percről-percre változó hangulatú női karaktert. A befejezéshez közeledve pedig a szólóhegedűhöz társuló kúrtszólam a zeneszerző édesapjának, a híres müncheni kúrtnűvésznek is emléket állított. Frizza nagy hangfreskókat festett és biztos kézzel irányította a jelentősen kibővült apparátust. Az est végén igen rokonszenves gesztus volt tőle, hogy kérésére a közönség a *Happy Birthday* eléneklésével köszöntötte a 80 éves Rádiózenekart.